

ASCENSIUNEA DREPTEI ÎN PARLAMENTUL EUROPEAN DUPĂ ALEGERILE DIN 2024³²

THE RISE OF THE RIGHT IN THE EUROPEAN PARLIAMENT FOLLOWING THE 2024 ELECTIONS

Liliana BENIUC, *doctor în științe politice, conferențiar universitar,*
Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice
al Universității de Stat din Moldova
e-mail: liliana.beniuc@usm.md
ORCID: 0000-0002-1094-2662

Summary

The article "The Rise of the Right in the European Parliament Following the 2024 Elections" investigates the growing influence of right-wing, particularly Eurosceptic, parties as a result of the 2024 elections. The study focuses on right-wing and Eurosceptic parties within the European Union in the context of new political realities. The aim of the research is to analyse how these political forces will shape the future political directions of the European Union. Among the research objectives is the identification of the factors that led to the rise of the right. The research methods employed include comparative analysis of electoral results and the study of political trends in member states. The expected outcomes of the research include insights into the perspectives of right-wing positions in the European Parliament and an evaluation of their influence on key EU policies.

Keywords: 2024 elections, European Parliament, right-wing parties, MEPs, political groups.

Introducere. Alegerile pentru Parlamentul European din 2024 au reprezentat un moment semnificativ pentru sistemul politic al Uniunii Europene. Acest proces electoral nu doar că a reflectat tendințele și schimbările de opinie din cadrul statelor membre, ci a contribuit semnificativ la redistribuirea echilibrului puterii în interiorul instituțiilor europene. În contextul acestor alegeri, creșterea influenței partidelor de dreapta și eurosceptice a devenit un subiect central de dezbatere, având potențiale implicații asupra viitorului politicilor europene. Scopul acestui articol este de a analiza ascensiunea partidelor de dreapta în urma alegerilor din 2024 și de a evalua impactul pe care această schimbare îl poate avea asupra direcției generale a politicilor Uniunii Europene. Cercetarea se concentrează pe identificarea factorilor cheie care au condus la această reorientare politică.

Abordări și discuții. Parlamentul European este un forum important pentru debaterile politice și luarea de decizii la nivelul Uniunii Europene. Fiind unica instituție reprezentativă a UE, cu puteri legislative, Parlamentul European în urma alegerilor din iunie 2024 este constituit din 720 de europarlamentari, care influențează poziția Uniunii într-o gamă largă de probleme, precum asistența, apărarea, politica industrială și mediul. În această ordine de idei menționăm că Parlamentul European are sediul la Strasbourg (Franța) și reprezintă circa 450 de milioane de cetățeni ai UE, care întruchiează puterea democratică. Parlamentul European este de fapt rezultatul fuziunii din 1965 a celor trei foste adunări comune ale Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului, Comunității Economice Europene și Comunității Europene a Energiei Atomice.

Începând cu anul 1979 deputații în Parlamentul European sunt aleși în mod direct pentru un mandat de 5 ani prin vot liber și secret, de alegători în toate statele membre [5], pentru a reprezenta interesele cetățenilor în procesul legislativ al Uniunii Europene și pentru a se asigura că celelalte instituții ale UE își desfășoară activitatea în mod democratic. Componenta Parlamentului European este evaluată înainte de fiecare alegere, în conformitate cu principiile stabilite în tratate (adică, maximum 750 de deputați plus președintele, dar nu mai puțin de 6 și nu mai mult de 96 de locuri pentru orice țară din UE) și pe baza celor mai recente cifre ale populației.

³² Articolul este elaborat în cadrul subprogramului 01.05.01 **Securitatea națională a Republicii Moldova în contextul aderării la Uniunea Europeană: abordări juridice, politologice și sociologice**, realizat de Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice al Universității de Stat din Moldova.

În septembrie 2023, deputații europeni au aprobat decizia Consiliului European de a crește numărul de locuri în Parlamentul European cu 15, de la 705 la 720 pentru legislatura 2024-2029: câte două locuri suplimentare au fost distribuite Franței, Spaniei și Țărilor de Jos; câte un loc suplimentar a primit Austria, Danemarca, Belgia, Polonia, Finlanda, Slovacia, Irlanda, Slovenia și Letonia. Creșterea numărului de mandate pentru unele state membre a fost determinată de schimbările demografice după alegerile din 2019 [6]. În legislatura 2024-2029, statele membre vor beneficia de următoarele număr de locuri: Germania – 96 de mandate, Franța 81, Italia – 76, Spania – 61, Polonia – 53, România – 33, Olanda – 31, Belgia – 22, Cehia, Suedia, Portugalia, Grecia, Ungaria – câte de 21 de mandate, Austria – 20, Bulgaria – 17, Danemarca, Finlanda, Slovacia – câte 15 mandate, Irlanda – 14, Croația – 12, Lituania – 11, Slovenia și Letonia – câte 9, Estonia – 7, Cipru, Luxemburg și Malta câte 6 mandate [6].

Reprezentând aproximativ 450 de milioane de cetățeni din cele 27 de state membre, alegerile parlamentare din UE au fost istoric marcate de o prezență redusă la urnele vot, deoarece alegătorii au avut dificultăți în a percepe relevanța instituției. Din 1979, deputații sunt aleși prin vot universal direct pentru o perioadă de cinci ani. Fiecare stat membru poate decide forma pe care o vor lua alegerile pe teritoriul său, dar trebuie să garanteze egalitatea de gen și votul secret. Alegerile UE asigură reprezentarea proporțională. Totuși, în anul 2024, prezența la urnele vot a fost de circa 50.74%, reprezentând o mică creștere față de ultimele alegeri din anul 2019, la care s-au prezentat 50,66% [1]. Cea mai înaltă prezență la urnele de vot a fost în Belgia (89.01%) și Luxemburg (82.29%), iar cei mai puțini alegători au fost în Croația (21.35%) și Lituania (28.97%) [2]. În urma alegerilor europarlamentare din 6-9 iunie 2024 partidele de dreapta și-au crescut reprezentarea, reflectând tendința generală de orientare spre dreapta în politica internă a statelor-membre, cum ar fi Franța și Germania.

Din cauza că alegătorii au fost influențați de asemenea probleme, precum imigrația, costul vieții foarte înalt în mai multe țări europene, răspunsul UE la războiul de agresiune al Rusiei împotriva Ucrainei, viitorul integrării europene și extinderea UE în Europa de Est și de Sud-Est, influența partidelor de dreapta în politica internă a statelor-membre exercită un impact gradual asupra politicilor europene și, prin urmare, asupra componenței instituțiilor-cheie ale UE, inclusiv asupra Parlamentului European. Extrema-dreapta a avut rezultate deosebit de puternice în Franța, ceea ce a făcut ca președintele Emmanuel Macron să organizeze alegeri parlamentare anticipate în iunie și iulie 2024. În Germania, Partidul Popular European a câștigat 30 din cele 96 de locuri ale Germaniei, în timp ce partidul populist de dreapta Alternative für Deutschland (AfD) a reușit să câștige 15 locuri, cu unul mai mult decât partidul de guvernământ al Germaniei, Partidul Social-Democrat din Germania. Spre deosebire de Franța și Germania, partidul de guvernământ al Italiei, o parte a Grupului Conservatorilor și Reformiștilor Europeni (ECR) de dreapta a devenit cel mai mare partid al Parlamentului European, câștigând 24 din cele 78 de locuri ale Italiei [3].

Ascensiunea Grupului Conservatorilor și Reformiștilor Europeni (ECR) de la 62 (2019) la 78 (2024) de mandate și a Grupului Identitate și Democrație (ID) de la 73 (2019) la 76 (2024) mandate în Parlamentul European reprezintă o provocare pentru status quo-ul actual al UE, deoarece aceste grupuri sunt compuse din partide eurosceptice, fie că este vorba despre *eurosceptici radicali*, care doresc ca țările lor să părăsească UE în mod definitiv, fie despre *eurosceptici moderați*, care se opun integrării europene în forma sa actuală, dar nu doresc ieșirea din UE. Aceasta este linia fundamentală de demarcație între grupurile din Parlamentul European, deoarece toate partidele centriste și de stânga - PPE, S&D, Renew Europe și Verzii - sunt, în mare parte, grupuri pro-UE, în timp ce grupul mai mic Stânga este divizat între partide eurosceptice și pro-UE.

Deputații se constituie în grupuri politice, care nu se grupează în funcție de naționalitate, ci în funcție de afinitățile lor politice. În urma alegerilor europarlamentare din 2024 vor exista opt grupuri politice în cadrul Parlamentului European. Numărul minim de deputați necesar pentru a constitui un grup politic este de 23, iar cel puțin o pătrime din statele membre trebuie să fie reprezentate în cadrul grupului Parlamentului European. Un deputat poate aparține doar unui singur grup politic. Unii deputați nu fac parte din niciun grup politic, ei fiind, în acest caz, *deputați neafiliați*. Fiecare grup politic își asigură organizarea internă, prin desemnarea unui președinte (sau a doi copreședinți, în cazul anumitor grupuri), a unui birou și a unui secretariat. Distribuția locurilor deputaților în hemiciclu se face în funcție de apartenența politică, de la stânga la dreapta, cu acordul președinților de grup. Înaintea fiecărui vot din cadrul ședințelor plenare, grupurile politice examinează rapoartele elaborate de comisiile parlamentare și depun amendamente. Grupul politic adoptă o poziție în urma consultărilor din cadrul său. Niciunui membru nu i se poate impune o anumită variantă de vot.

În urma alegerilor din 2024 pentru Parlamentul European, numărul de mandate al grupurilor politice s-a redistribuit, după cum urmează: Grupul Partidul Popular European a crescut de la 182 (2019) la 188 (2024) de mandate, grupul S&D a scăzut de la 154 (2019) la 136 (2024) de mandate, grupul Renew Europe de la 108 (2019) la 77 (2024) mandate, deputații neafiliați și neînscrși a crescut de la 57 (2019) la 33 (2024) mandate, grupul Verzilor/Aliața Liberă Europeană a scăzut de la 74 (2019) la 53 (2024) mandate, grupul Stângii GUE/NGL a

crescut de la 41 (2019) la 46 (2024) mandate, grupul Patrioții pentru Europa 84 mandate, grupul Europa Națiunilor Suverane – 25 mandate [2, 4].

Posibilele rezultate ale unei deplasări spre dreapta în politicile UE ar putea include restricții asupra mișcărilor și libertății de mișcare a persoanelor, o diminuare a sprijinului pentru Ucraina în războiul său împotriva Rusiei, încetinirea procesului de extindere a UE și o reducere a angajamentelor ambițioase ale UE privind schimbările climatice. Aceste schimbări sunt puțin probabil să provină din preluarea de către un reprezentant al grupurilor de dreapta a uneia dintre funcțiile de top ale UE – președintele Comisiei, al Parlamentului, al Consiliului sau Înalțul Reprezentant pentru Afaceri Externe și Politica de Securitate – ci, mai degrabă, din faptul că alte grupuri din Parlament se vor apropia de pozițiile ECR și ID. Deși succesul dreptei în alegerile europene din acest an ar putea marca un punct de cotitură în evoluția UE, capacitatea lor de a influența politica europeană va depinde în cele din urmă de rezultatul viitoarelor alegeri naționale, partidele de dreapta devenind din ce în ce mai populare în Germania și Franța, în timp ce dreapta a câștigat recent alegerile în Țările de Jos și Italia.

Parlamentul European a evoluat semnificativ de-a lungul anilor, acumulând din ce în ce mai multe responsabilități și crescând în importanță. În timp ce Adunarea parlamentară, predecesoarea Parlamentului, nu avea decât rolul de a supraveghea, în prezent Parlamentul European este unica instituție a UE, care are responsabilitatea de a reprezenta interesele oamenilor. În plus față de deciziile asupra noii legislații, Parlamentul este responsabil cu supravegherea instituțiilor UE și promovarea drepturilor omului în și în afara Europei. Primul tratat, semnat la Paris în anul 1951, institua Adunarea Parlamentară, care, ulterior, a fost redenumită Parlamentul European. Scopul tratatului original era ca cele șase țări (Germania, Franța, Italia, Belgia, Luxemburg, Olanda) care fuseseră anterior în război să colaboreze pentru atingerea unor țeluri comune. Tratatul ulterior a ajuns la un acord cu privire la noi domenii de cooperare sau au fost menite să îmbunătățească funcționarea instituțiilor UE, pe măsură ce numărul statelor membre a crescut de la 6 la 28, în prezent 27. De exemplu, politica agricolă a fost introdusă prin Tratatul de la Roma (1957), iar Tratatul de la Nisa (2002) a reformat structura instituțională a UE.

Datorită fiecărui nou tratat fondator, Parlamentul European a dobândit puteri cu caracter democratic, de supraveghere și legislativ din ce în ce mai pronunțat. Odată cu Tratatul de la Bruxelles (semnat în 1975), Parlamentul European a dobândit dreptul de a examina conturile UE la sfârșitul fiecărui exercițiu financiar anual și de a stabili dacă modul în care Comisia Europeană a cheltuit bugetul UE a fost judicios și corect. Noile completări aduse de Actul Unic European (semnat în 1986) au asigurat obligativitatea ca Parlamentul European să-și dea avizul înainte ca o nouă țară să poată adera la UE. Tratatul de la Amsterdam (semnat în 1997) a conferit Parlamentului European o poziție mult mai puternică în adoptarea legislației, împreună cu Consiliul UE, pentru o serie întreagă de domenii care fac obiectul legislației UE (protecția consumatorului, posibilitatea de a lucra legal într-o altă țară și chestiunile de mediu ar fi doar câteva dintre ele).

Tratatul de la Lisabona, cel mai recent care a intrat în vigoare la 1 decembrie 2009, consolidează Parlamentul European, acordă parlamentelor naționale mai multă responsabilitate în determinarea direcției politicii europene și, de asemenea, acordă cetățenilor Uniunii Europene puterea de inițiativă. Tratatul de la Lisabona mărește, de asemenea, prerogativele Parlamentului European în calitate de co-legislator pe deplin recunoscut, cu puteri bugetare sporite. De asemenea, Tratatul de la Lisabona acordă Parlamentului European un rol determinant în alegerea președintelui Comisiei Europene pe baza unei propuneri a Consiliului European care ia în considerare rezultatele alegerilor parlamentare europene. Procedura de codecizie este extinsă la noi domenii și urmează să fie cunoscută drept „procedura legislativă ordinară”. Cu câteva excepții, Tratatul instituie poziții de egalitate pentru Parlamentul European și Consiliul Uniunii Europene în ceea ce privește statutul de legislator în domenii în care acest principiu nu se aplica anterior, în principal în ceea ce privește elaborarea bugetului UE, politica agricolă, justiția și afacerile interne. În urma adoptării de către Parlament a bugetului Uniunii Europene, Președintele îl semnează, acesta devenind astfel operațional. Președintele PE semnează, alături de Președintele Consiliului, toate actele legislative adoptate prin procedura legislativă ordinară.

Parlamentul European este o arenă politică de mari dimensiuni și o instituție complexă, unde lucrează un număr important de persoane, care urmează proceduri detaliate. Președintele Parlamentului European este ales pentru o perioadă de doi ani și jumătate, adică jumătate din legislatura parlamentară. În atribuțiile Președintelui European intră reprezentarea Parlamentului în relațiile externe și cu celelalte instituții ale UE, supravegherea activității Parlamentului și a organismelor sale constitutive, precum și moderarea dezbaterilor în plen, conform Regulamentului de procedură al Parlamentului. La deschiderea fiecărei reuniuni a Consiliului European, Președintele Parlamentului European prezintă punctul de vedere și preocupările instituției referitoare la punctele înscrise pe ordinea de zi și la alte subiecte.

În vederea pregătirii ședințelor plenare ale Parlamentului European, deputații se constituie în circa 20 de comisii parlamentare permanente specializate pe anumite domenii. O comisie este alcătuită de la 25 până la 88 de deputați și are un președinte, un birou și un secretariat. Componenta politică a comisiilor o reflectă pe

cea a ședinței plenare. În cadrul comisiilor parlamentare, deputații elaborează, modifică și adoptă propuneri legislative și rapoarte din proprie inițiativă. Deputații examinează propunerile Comisiei și ale Consiliului și, dacă este cazul, întocmesc rapoarte care sunt prezentate în cadrul ședințelor plenare. Parlamentul poate crea, de asemenea, comisii temporare privind anumite subiecte și comisii de anchetă pentru a investiga cazurile de încălcare a dreptului Uniunii sau de aplicare deficitară a acestuia.

Delegațiile Parlamentului European sunt grupuri oficiale de deputați în Parlamentul European care mențin și aprofundează relații cu parlamentele țărilor, regiunilor și organizațiilor terțe. În acest fel, delegațiile reprezintă principala legătură a Parlamentului cu alți legiuitori, atât acasă, cât și în străinătate. Lucrând în cooperare cu comisiile Parlamentului și cu deputații în Parlamentul European, care sprijină democrația și drepturile omului dincolo de frontierele UE, delegațiile consolidează pozițiile Parlamentului European. Prin exercitarea diplomației parlamentare prin discuții periodice, delegațiile promovează, de asemenea, UE în general și își încurajează partenerii să respecte valorile și interesele UE.

În concluzie, subliniem urătoarele: alegerile pentru Parlamentul European din 2024 au marcat o schimbare în peisajul politic al Uniunii Europene, cu o consolidare evidentă a partidelor de dreapta, în special a celor eurosceptice și populiste, care reflectă o orientare generală spre dreapta în mai multe state membre, inclusiv Franța, Germania și Italia. Această tendință este influențată de factori precum imigrația, criza costului vieții, răspunsul UE la agresiunea Rusiei asupra Ucrainei, precum și dezbaterile asupra extinderii UE. Datorită succeselor obținute de partidele de dreapta la europarlamentarele din 2024, este de așteptat ca pozițiile lor să influențeze politica europeană, prin atragerea altor grupuri politice către poziții mai conservatoare, în special în domeniile migrației, libertății de mișcare și politicilor de mediu. În plus, se anticipează o reducere a sprijinului pentru Ucraina și o încetinire a procesului de extindere a Uniunii. În pofida acestor provocări, Parlamentul European rămâne o platformă vitală pentru dezbaterile politice și pentru modelarea direcției în care se îndreaptă Uniunea Europeană. Rezultatele din 2024 prefigurează un viitor mai polarizat, în care echilibrul dintre forțele pro-europene și cele eurosceptice va influența decisiv politicile Uniunii în anii următori.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Turnout, 2024 European Election Results, European Parliament. <https://results.elections.europa.eu/en/turnout/> (accesat: 05.09.2024)
2. 2024 European election results. Constitutive session - 06/09/2024. <https://results.elections.europa.eu/en/index.html> (accesat: 06.09.2024)
3. European Parliament elections 2024 - statistics & facts <https://www.statista.com/topics/12131/the-european-elections-2024/#topicOverview>
4. Total projected seats won by political parties in the European Parliament elections in 2024 and seats won by the parties in 2019, by party group <https://www.statista.com/statistics/1425475/seats-won-european-parliament-projection/> (accesat: 06.09.2024)
5. The European Parliament. <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/the-european-parliament.html> (accesat: 06.09.2024)
6. 2024-2029 European Parliament: how many MEPs per country? <https://www.europarl.europa.eu/topics/en/article/20180126STO94114/2024-2029-european-parliament-how-many-meps-per-country> (accesat: 07.09.2024)
7. What happens after the European elections? <https://www.europarl.europa.eu/topics/en/article/20240524STO21648/what-happens-after-the-european-elections> (accesat: 08.09.2024)
8. 2024 European elections: 15 additional seats divided between 12 countries. <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20230911IPR04910/2024-european-elections-15-additional-seats-divided-between-12-countries> (accesat: 08.09.2024)
9. European elections 2024: Parliament proposes more seats for nine EU countries. <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20230609IPR96213/european-elections-2024-parliament-proposes-more-seats-for-nine-eu-countries>
10. European elections 6-9 June 2024. <https://elections.europa.eu/en> (accesat: 08.09.2024)